NYOMOZÓI AKTÁK · ÁRPÁD-HÁZI RÉJTÉLYEK

A sóbánya titka és a rejtélyes gyűrű csodája

Csapat / név, osztály: _____

A bánya mélyén

A lengyel királyné, amikor atyját meglátogatta a tatárjárás után, és ellátogatott vele a máramarosi sóbányákba, gyönyörködve nézte a csillogó, hófehér sótömböket. Eszébe jutottak alattvalói, akik csak sós forrásokból párologtatott, úgynevezett *főtt* sóval kénytelenek beérni. A király — teljesítve leánya kérését — neki ajándékozta a sóbányát, a leány pedig lehúzta ujjáról a jegygyűrűjét, és az akna birtokbavételének jeléül a mély aknába dobta.

Eltelt néhány év…

A bányászok megkezdték munkájukat a frissen megnyitott bányában, ahol még soha nem járt előttük senki. Egyikük hangosan felkiáltott: „Nem hiszek a szememnek. Gyertek gyorsan, nézzétek meg ezt a gyűrűt! Hogy kerülhetett ez ide?” De senki nem tudta a választ.

A gyűrű híre szerte az országban elterjedt, és a királyné figyelmét is felkeltette. Parancsot adott, hogy azonnal vigyék hozzá a különös tárgyat. Amikor meglátta, halkan felsikoltott: „Hiszen ez… az én gyűrűm. Hogyan lehet ez?”

A nyomozás tétje: Öt Árpád-házi hercegnő arcképe sorakozik előttetek egy régi freskón — de az arcuk homályos, a nevüket nem tudjátok. Egyenként, apránként vallanak magukról: valahányszor egy gyűrű jelzi, melyik arckép beszél, egy újabb morzsányi információt tudtok meg viselőjéről. Az arcok csak akkor élesednek ki, amikor helyesen azonosítjátok mind az ötüket — utána már csak az van hátra, hogy kiderítsétek, kié volt a gyűrű, és ki volt „a másik kettő”, akikről a legenda is szól.

Nyomozói útmutató

A feladat célja

Egy régi freskó öt Árpád-házi szent hercegnőt ábrázol — de az arcuk homályos, a nevük ismeretlen. Feladatotok: a vallomások és a névnyomok alapján kideríteni, melyik arckép melyik hercegnőt ábrázolja (Piroska, Erzsébet, Jolán, Margit, Kinga), majd megfejteni a gyűrű rejtélyét.

Lépések

1. **Haladjatok sorban a Vallatási naplóban.** Minden vallomás mellett egy gyűrű jelzi, melyik arckép beszél (az arcképek számozva vannak az *Arcképek és jegyzetek* lapon). Előre olvasni nem szabad!
2. **Minden vallomás után egy gyors igaz–hamis kérdés következik.** Az első három kérdés még a friss vallomásról szól. A 4. kérdéstől kezdve **emlékkérdések** jönnek: egy korábban már hallott, *másik* arcképpel kapcsolatos állítást kell eldönteni — a vallomás újraolvasása nélkül, csak a saját jegyzeteitekre támaszkodva.
3. **Jegyzeteljetek!** Az *Arcképek és jegyzetek* lapon minden arckép alatt van hely arra, amit megtudtatok róla.
4. Használjátok a **Névnyomokat** és a kiegészítő kereszthivatkozásokat: a névnyomok névvel kötnek össze egy-egy tettet, amelyet valamelyik vallomásban is felismertek.
5. Az utolsó vallomás után töltsétek ki a **„Kik ők?”** lapot: rendeljétek hozzá a neveket az arcképekhez. A tanár ellenőrzi — ha helyes, megkapjátok a **kiélesített portrék** lapját.
6. Fejtsétek meg **a gyűrű rejtélyét**, majd zárjátok le az ügyet a beküldő lapon, és válasszatok egyet a **kreatív feladatok** közül.

Pontozás

Gyors kérdések: minden helyes válasz 10 pontot ér (összesen legfeljebb 150 pont). **Párosítás („Kik ők?”):** 100 pontról indul; az első ellenőrzés ingyenes, minden további kísérlet 15 pont levonással jár (legalább 20 pont marad).

Csapatmunka (2–3 fő)

A nyomozás gyorsabb és alaposabb, ha szerepeket osztotok:

Vezető nyomozó	Összefogja a csapatot, dönt vitás kérdésekben, felelős a végső megoldásért.
Vallatótiszt	Hangosan felolvassa a vallomásokat és a kérdéseket.
Családfa-tartó	Követi, melyik arckép miről vallott, ki kinek a gyermeke, testvére, házastársa.
Jegyzőkönyvvezető	Rögzíti a végleges megoldást, és megírja a beküldendő összegzést.

Arcképek és jegyzetek

Öt hercegnő arcképe a freskóról — még homályosan. Írjátok az arckép alá, amit a vallomásokból megtudtatok róla.

1. arckép	2. arckép	3. arckép	4. arckép	5. arckép

Névnyomok

Ez a négy állítás — szemben a vallomásokkal — már **névvel** köti össze a tetteket. Ha egy vallomásban felismertek egy itt is szereplő tettet, tudni fogjátok, melyik arcképhez melyik név tartozik. Az ötödik hercegnő nevét nem árulja el ez a lista — őt kizárásos alapon, a maradék arcképhez rendelve kell megállapítanotok.

MARGIT	Visszautasította a cseh és a lengyel király házassági ajánlatát is.
ERZSÉBET	A férje halála után a ferences harmadrend szegényeinek gondozására szentelte magát.
PIROSKA	Kolostort és mellé egy ötvenágyas kórházat is alapított.
JOLÁN	Egyszer versenyt futott egy közrendű lánnyal, aki győzött.

Kiegészítő kereszthivatkozások

Ezek viszonylagos állítások: a hercegnők egymáshoz fűződő kapcsolatáról szólnak. Megerősítésre, ellenőrzésre jók — a megoldás kulcsát a névnyomok adják.

1. Az öt hercegnő közül ketten IV. Béla gyermekei, ketten pedig II. András gyermekei.
2. Négy hercegnő uralkodó felesége lett — egyikük nem ment férjhez.
3. Két hercegnő édestestvér volt egymással, két másik pedig féltestvér.
4. Ketten is beléptek egy-egy szerzetesrendbe vagy tettek szüzességi fogadalmat.
5. A francia királyné — Szép Fülöp anyja — édesanyja egy aragóniai királyné volt.
6. IV. Béla két leánya szüzességi fogadalmat tett.

© 1001 Történet — Szabó Márta · Nyomozói Akták sorozat · oktatási célra

Vallatási napló

Haladjatok sorban, előre ne olvassatok! A gyűrű jelzi, melyik arckép beszél. Jelöljétek meg minden kérdésnél a válaszotakat.

1. nyom

5. arckép

5. arckép vallomása:

„IV. Béla a szülőapám, Laszkarisz Mária az édesanyám.”

GYORS KÉRDÉS

Ez a hercegnő és Margit édestestvérek, mert mindkettejük szülei IV. Béla és Laszkarisz Mária.

☐ IGAZ ☐ HAMIS

2. nyom

4. arckép

4. arckép vallomása:

„Visszautasítottam a cseh és a lengyel király házassági ajánlatát is — hű maradtam az eskümhöz.”

GYORS KÉRDÉS

Ez a hercegnő végül mégis férjhez ment egy másik uralkodóhoz.

☐ IGAZ ☐ HAMIS

3. nyom

3. arckép

3. arckép vallomása:

„II. András a szülőapám, Courtenay Jolán az édesanyám.”

GYORS KÉRDÉS

Ennek a hercegnőnek nem lehetett Szent László az édesapja.

☐ IGAZ ☐ HAMIS

4. nyom

4. arckép

4. arckép vallomása:

„Nem született gyermekem, és nem mentem férjhez.”

EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP

Az 5. számú arcképen látható hercegnő és Margit édestestvérek, mert mindkettejük szülei IV. Béla és Laszkarisz Mária.

☐ IGAZ ☐ HAMIS

5. nyom

5. arckép

5. arckép vallomása:

„Nekem sem született gyermekem — a férjemmel együtt szüzességi fogadalmat tettünk.”

EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP

A 4. számú arcképen látható hercegnőnek nem lehet leszármazottja a mai királyi családok között.

☐ IGAZ ☐ HAMIS

6. nyom

1. arckép

1. arckép vallomása:

„Szent László leánya vagyok.”

EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP

Az 5. számú arcképen látható hercegnőnek férje is beleegyezett abba, hogy ne legyen gyermekük.

☐ IGAZ ☐ HAMIS

7. nyom **2. arckép**	2. arckép vallomása: *„A férjem halála után a ferences harmadrend szegényeinek gondozására szenteltem magam.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** Az 1. számú arcképen látható hercegnőnek nem lehetett II. András az édesapja. ☐ IGAZ ☐ HAMIS
8. nyom **1. arckép**	1. arckép vallomása: *„Kolostort alapítottam, s mellé egy ötvenágyas kórházat is — szívemen viseltem a betegek sorsát.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** A 2. számú arcképen látható hercegnőnek volt férje, aki előbb halt meg nála. ☐ IGAZ ☐ HAMIS
9. nyom **3. arckép**	3. arckép vallomása: *„Versenyt futottam egy közrendű lánnyal, aki győzött, és tőlem selymet, drága ajándékokat kapott.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** Az 1. számú arcképen látható hercegnő maga is orvosként ápolta a betegeket. ☐ IGAZ ☐ HAMIS
10. nyom **5. arckép**	5. arckép vallomása: *„Egy sóbányát én hoztam létre.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** A 3. számú arcképen látható hercegnő szegény családból származott, mert egy közrendű lánnyal versenyzett. ☐ IGAZ ☐ HAMIS
11. nyom **2. arckép**	2. arckép vallomása: *„Jolánnal féltestvérek voltunk.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** Az 5. számú arcképen látható hercegnő bányász családból származott. ☐ IGAZ ☐ HAMIS
12. nyom **1. arckép**	1. arckép vallomása: *„A fiam és a férjem is császár lett.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** Jolánnak és a 2. számú arcképen látható hercegnőnek mindkét szülője közös volt. ☐ IGAZ ☐ HAMIS

13. nyom **3. arckép**	3. arckép vallomása: *„A lányomból francia királyné lett.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** Az 1. számú arcképen látható hercegnőnek biztosan volt legalább egy gyermeke. ☐ IGAZ ☐ HAMIS

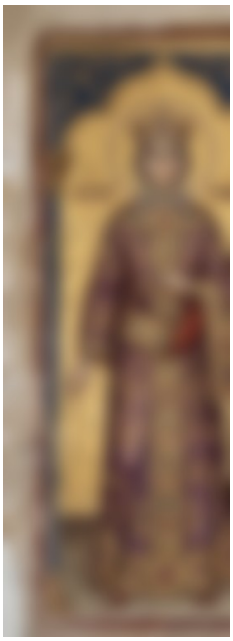
14. nyom **4. arckép**	4. arckép vallomása: *„IV. Béla a szülőapám, Laszkarisz Mária az édesanyám.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** A 3. számú arcképen látható hercegnőnek csak ez az egyetlen gyermeke született. ☐ IGAZ ☐ HAMIS

15. nyom **2. arckép**	2. arckép vallomása: *„II. András a szülőapám, Gertrúd az édesanyám.”* **EMLÉKKÉRDÉS — KORÁBBI ARCKÉP** A 4. számú arcképen látható hercegnő és Kinga édestestvérek, mert mindkettejük szülei IV. Béla és Laszkarisz Mária. ☐ IGAZ ☐ HAMIS

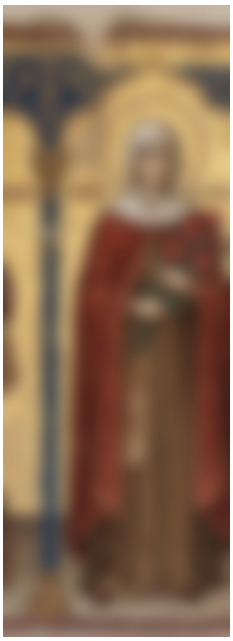
Gyors kérdések pontszáma: _____ / 150

Kik ők?

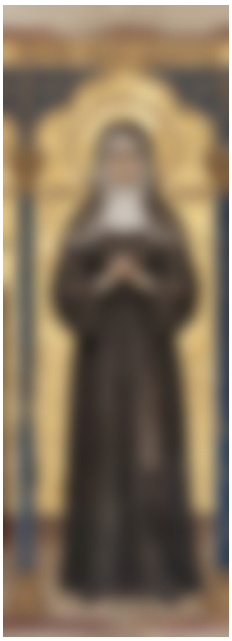
Mind az öt arckép vallomásait összegyűjtöttétek. Rendeljétek hozzájuk a nevüket a vallomások és a névnyomok alapján, majd mutassátok meg a tanárnak ellenőrzésre.

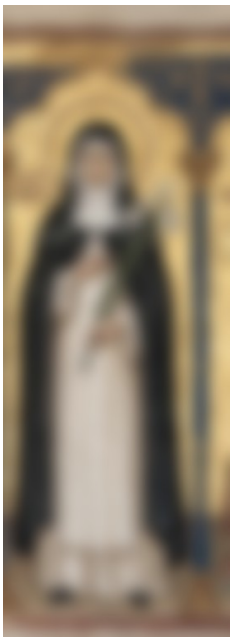
1. arckép _____

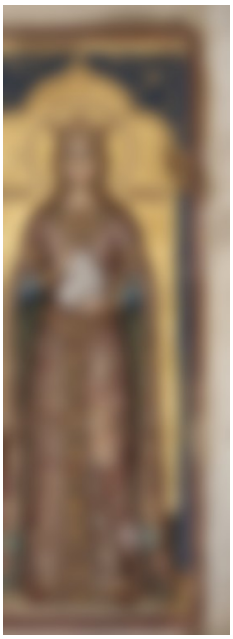
2. arckép _____

3. arckép _____

4. arckép _____

5. arckép _____

Nevek: Piroska · Erzsébet · Jolán · Margit · Kinga

Ellenőrzések száma: _____ **Párosítás pontszáma:** _____ / 100

A gyűrű története

Ha a tanár jóváhagyta a párosítást, bizonyítani tudjátok, kinek a gyűrűje bukkant elő a sómélyből, és kik voltak azok, akiket a legenda „a másik kettőként” említ. A nyomozás során megismert adatokból következtessetek!

1. Ki volt a gyűrű gazdája — a bányát kapó királylány?

☐ Piroska ☐ Erzsébet ☐ Jolán ☐ Margit ☐ Kinga

2. Ki volt a bányát ajándékozó király?

☐ IV. Béla ☐ II. András ☐ Szent László ☐ V. Boleszláv ☐ Ióannész Komnénosz

3. Ki volt a gyűrűre ráismerő királyné?

☐ Laszkarisz Mária ☐ Merániai Gertrúd ☐ Courtenay Jolán ☐ Adelhaid

© 1001 Történet — Szabó Márta · Nyomozói Akták sorozat · oktatási célra

Az ügy lezárása

Válaszoljatok röviden az alábbi kérdésekre, majd adjátok le a nyomozás összegzését a tanárnak.

Csapat / név, osztály: _____

Melyik vallomás vagy névnyom vezetett a legbiztosabban az azonosításhoz?

Mit gondoltok, miért pont a sóbányát választotta ajándékul a hercegnő — mit üzen ez a döntés?

Mi lepett meg legjobban az öt hercegnő sorsában?

Kreatív feladat

Válasszatok az alábbi három lehetőség közül egyet, és készítsétek el. A rajzot, illusztrációt vagy a legendatöredék szövegét adjátok le a tanárotoknak (papíron vagy digitálisan), a rövid leírást pedig ide írjátok.

- a) Képregény: válasszatok ki egyet az öt hercegnő közül, és jelenítsétek meg a történetét 4–6 kockában, választott technikával (toll- vagy ceruzarajz, esetleg digitális eszköz).
- b) Gesta- vagy legendatöredék: írjatok egy kb. 150–200 szavas, korhű hangvételű legendatöredéket az egyik hercegnőről.
- c) Illusztráció: készítsetek egy képet választott technikával az egyik hercegnő életének egy érdekes mozzanatáról.

Melyik feladatot (a, b vagy c) és melyik hercegnőt választottátok, és röviden miről szól az elkészült munkátok?

© 1001 Történet — Szabó Márta · Nyomozói Akták sorozat · oktatási célra